

4. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2006 р. // Відомості Верховної Ради України, 2005. – №№ 35–37. – Ст. 446.
5. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002. – №№ 21–22. – Ст. 135.
6. Букина В.С. Основные принципы гражданского процесса / В.С. Букина, М.К. Треушников. – М. : Юридическая литература, 2000.
7. Чорнооченко С.І. Цивільний процес України : навчальний посібник / С.І. Чорнооченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 292 с.
8. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України : академічний курс / М.Й. Штефан. – К. : Ін Юре, 2005. – 624 с.
9. Чечина Н.А. Гражданские процессуальные правоотношения / Н.А. Чечина. – М. : Юристь, 1996.

Л.В. Диденко. Виды и содержание гражданских процессуальных правоотношений. – Статья.

Аннотация. В статье осуществлен анализ отдельных видов гражданских процессуальных правоотношений. Автор отмечает, что содержание правоотношения состоит из процессуальных действий, а процессуальные права и обязанности являются только формой правоотношений.

Ключевые слова: правоотношения, гражданский процесс, содержание правоотношений.

Larisa V. Didenko. The Types and Contents of Civil Procedural Legal Relationships. – Article.

Summary. In article the analysis of certain types of civil procedural legal relationships. The author notes that the legal content consists of procedural actions and procedural rights and duties are only a form of legal relations.

Key words: legal relations, civil process, the maintenance of relations.

УДК 340.15(477)''16'':343.23/24

Н.І. Долматова,
кандидат юридичних наук, доцент,
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна

ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ТА ПОКАРАНЬ В ЛИТОВСЬКИХ СТАТУТАХ

Анотація. Залежно від характеру злочинної діяльності та її наслідків, злочини у Великому князівстві Литовському ділилися на злочини проти здоров'я, майна і особистої недоторканності. За державні, антифеодальні і релігійні злочини у Великому князівстві Литовському широко застосовувалася колективна відповідальність. Суб'єктом злочину визнавалася тільки людина.

Ключові слова: злочин, кримінальна відповідальність, вина, покарання.

Актуальність дослідження полягає в тому, що законодавство Великого князівства Литовського значну увагу приділило кримінальному праву, спрямованого в основному на захист життя, здоров'я і майна феодалів, які користувалися правом судити і карати залежних від них людей. Узаконене право феодалів судити залежних від них людей призвело до того, що поміщик міг розправитися з простими людьми, ґрунтуючись лише своїми бажаннями і примхами, а не нормами права. Тому говорячи про феодальне кримінальне право, треба розуміти його обмежений характер застосування.

Вивченням литовських статутів а також історії їх походження і розвитку займалися такі вчені як Л.В.Черепнін [7], А.В.Сурилов [5], М.Ф. Володимирський-Буданов [1] та деякі інші зарубіжні та вітчизняні вчені.

Залежно від характеру злочинної діяльності та її наслідків злочину ділилися на злочини проти здоров'я, майна і особистої недоторканності і злочини, які носили протиправний і суспільно небезпечний характер. У другій половині XVI ст. в Білорусі вже було добре розроблене кримінальне право [1, с. 102]. У статуті 1588 року нарівні зі старими нормами кримінального права були відображені нові положення, які відображали почали якості суб'єктів злочину могли виступати як винна людина, так і група осіб, які відповідають за чужий злочин.

На практиці право про обмежену відповідальність за чужу провину в ставленні до простих людей, особливо феодално-залежних, часто не застосовувалося. Так, коли слід злочинця приводив в якесь село, то її жителі повинні були знайти і видати його або відшкодувати всі завдані їм збитки і виплатити судові штрафи.

Колективна відповідальність широко застосовувалася за державні, антифеодалні і релігійні злочини. Відомий випадок, коли за вбивство уніатського архієпископа в місті Вітебську всі жителі міста були покарані ліквідацією органів самоврядування, на них були покладені додаткові податки і повинності, 100 чоловік були засуджені до смертної кари [3, с. 25]. Дзвін міського віча був знятий, будівля ратуші зруйновано, повинна була бути зруйнована і соборна церква.

Суб'єктом злочину зізнавалася тільки людина. За збитки, завдані твариною, відповідав її господар. Особи психічно хворі, найчастіше, до кримінальної відповідальності не притягувалися, але повинні були бути під замком. У деяких випадках від відповідальності звільнялися особи, які вчинили злочин «по дурості» [2, с. 141]. Звільнялись від кримінальної відповідальності і особи, що не досягли певного віку. У Статуті 1566 року передбачалося, що кримінальна відповідальність настає після 14 років, а згідно Статуту 1588 року - після 16 років.

Залежно від об'єкта злочину в феодалному праві можна поділити на такі групи: державні; проти здійснення влади і правосуддя; військові; проти християнської релігії і церкви; проти моралі; проти життя, здоров'я, честі людини; майнові злочини; злочини слуг і феодално-залежних людей проти поміщиків [5, с. 57]. Якщо в діях особи не вбачався умисел скоєння злочину або мала місце необережність, то не застосовувалося і кримінальне покарання. У Статуті 1566 року була зроблена перша спроба сформулювати презумпцію невинності.

Здача ворогові замку і капітуляція гарнізону вважалися тяжким злочином, але здача замку в зв'язку з важким голодом розглядалося як дія, яке було виконано за крайньої необхідності і не підлягало кримінальної відповідальності.

Кримінальне право XVI століття точно не розмежовувало стадії злочинних дій, хоча і відрізнялися вже як злісний намір, підготовка і спроба, які переслідувалися тільки у випадках, безпосередньо передбачених в законі. Наприклад, підготовка бунту і змови проти государя каралися як скоєний злочин [4, с. 78]. Намір у вигляді загрози підпалу майна або вбивства кого-небудь, зобов'язував того, хто погрожував, зробити заяву перед чиновниками, що він цього не зробить і ув'язити поручителів.

Покарання винних осіб вирішувалося по різному в залежності від класової і станової приналежності як потерпілого, так і злочинця. Коли був убитий шляхтич декількома шляхтичами і всі вони були визнані винними, то карався смертю тільки один, за вибором обвинувача (позивача, інші засуджувалися до тюремного ув'язнення і виплати «головщини» [6, с. 161]. Якщо шляхтича вбили прості люди, то смертна кара чекала всіх, скільки б їх не було, і тільки в разі вбивства в бійці кількість простих людей, які підлягали покаранню смертю, обмежувалося трьома особами.

Таким чином, прогресивним явищем в кримінальному праві XVI століття було введення відповідальності шляхти за вбивство простої людини. Однак процесуальний порядок встановлення вини шляхтича в такому злочині був настільки складним, що довести його винність часто було просто неможливо, в зв'язку з чим і сам злочин могло залишитися безкарним. Разом з тим, той факт норм кримінального права, спрямований на захист життя простих людей від свавілля представників привілейованих станів мав значне значення [7, с. 132]. Ця норма так само свідчить про певний прогрес у розвитку кримінального права та впливу на нього впливу ідей гуманізму. У цій частині кримінальне право ВКЛ випереджало право багатьох європейських країн. У тих випадках, коли суд

не в змозі встановити ступінь винності особи в бійці за відсутності свідків, питання винності вирішувалося за жеребом або присяги. Якщо перед початком бійки або під час її хто-небудь загасив свічку і не можна було встановити винного в нанесенні поранень через темряву, то відповідала особа, яка загасила свічку. Всі ці приклади свідчать про те, що законодавство прагнуло передбачити не тільки різні форми вини, а й ті випадки, коли її практично було дуже важко або навіть неможливо встановити і назвати винну особу. Для правильного визначення провини суд повинен був виявляти причинний зв'язок між діянням винного і наслідками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права / М.Ф. Владимирский-Буданов. – Ростов-на-Дону, 2005. – 425 с.
2. Ключевский В. Русская история. Полный курс лекций в трех книгах / В. Ключевский. – М.: Мысль, 2003. – 330 с.
3. Кудимов А.В. Источники права древней Руси / А.В. Кудимов // История государства и права. – 2006. – № 10. – С. 25.
4. Статут Великого княжества Литовского 1529 г. – Минск, 1960. – 300 с.
5. Сурилов А.В. Общественно-политический строй и право Великого княжества Литовского / А.В. Сурилов. – Кишинев, 1961. – 236 с.
6. Титов Ю.П. Хрестоматия по истории государства и права / Ю.П. Титов – М.: Проспект, 2010. – 480 с.
7. Черепнин Л.В. Образование русского централизованно государства в XIV – XV вв. / Л.В. Черепнин. – М., 1960. – 450 с.

Н.И. Долматова. Правовое значение преступлений и наказаний в Литовских статутах. – Статья.

Аннотация. В зависимости от характера преступной деятельности и ее последствий, преступления в Великом княжестве Литовском делились на преступления против здоровья, собственности и личной неприкосновенности. За государственные, антифеодальные и религиозные преступления в Великом княжестве Литовском широко применялась коллективная ответственность. Субъектом преступления признавался только человек.

Ключевые слова: преступление, уголовная ответственность, вина, наказание.

Natalia I. Dolmatova. Legal Significance of Crime and Punishment in The Lithuanian Statute. – Article.

Summary. Depending on the crime nature and its consequences, crimes were divided into crimes against health, property and personal security in the Grand Duchy of Lithuania. Collective responsibility was widely used for the state, feudal and religious crimes in the Grand Duchy of Lithuania. Only a man was recognized as a perpetrator.

Key words: crime, criminal responsibility, guilt, punishment.

УДК 342.5

В.Ю. Дронов,
здобувач,

Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦІЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Анотація. Дослідження присвячене процесу поєднання у функціях сучасної держави правової та політичної складових. В ньому розглядається політичний характер деяких ознак функцій держави та пропонується вважати політико-правовий характер однією з ознак.

Ключові слова: функції держави, сучасна держава, державна влада, суверенітет, політика.